

Wspomnienie pierwszej wojny po drugiej wojnie

kiedy go wzięto do wojska albo kiedy sam się zgłosił
i w księdze werbunkowej zapisano kim jest
nawet najbliższym przestał być znany
bo co to za znajomość z wyglądu i po nazwisku
i po noworodku
i po wyrostku

żeby przyznać się do winy
pośłania go na śmierć i pochowania
trzeba by było znać go lepiej niż matka i ojciec
i niż on siebie znał

taka wina musiałyby być osobista
jak jego życie dla niego samego

a on przecież był nieznanym –
bo my byliśmy niewinni
militaryści pacyfiści narodowcy kosmopolici

gdyby był znany
musielibyśmy być winni

ponieważ na Pierwszej Światowej
tylu zabijało i było zabijanych
my postanowiliśmy uczcić naszą niewinność
bo ona stała się jedynym powojennym „my”

oto komitet urzędzenia
Grobu Nieznanego Żołnierza
oto spis niewinnych którzy urządzali grób:

wysocy przedstawiciele
wojska rządu sejmu
władz miejskich Warszawy
duchowieństwa

i artysta rzeźbiarz autor Grobu
i właściciel zakładu pogrzebowego
który bezinteresownie
dokonywał ekshumacji zwłok

każdy sam się narzucił
majestatem powagą i rolą

a nieznany żołnierz
nic takiego nie miał

trzeba go było wylosować

do urny włożono kartki
z nazwami miejscowości różnych bitew

losowania dokonał weteran walk
bo przeżył
i przez to był oczyszczony
z własnych win zabijania
i z win tych żołnierzy którzy chcieli go zabić

padło
na pobojuwisko lwowskie

odkopano trzy groby
w jednym były zwłoki
jakiegoś
żołnierza austriackiego nie naszego
w pozostałych nie można było stwierdzić
jakiej armii to byli żołnierze

no to trzy inne trumny odkopano
i pośród kości znaleziono
polskie orzełki

do trumien podeszła cała w czerni
pani J. Z.
matka poległego gdzieś żołnierza
i ze wzruszeniem
dotknęła pierwszej z brzegu trumny
tej najbardziej zniszczonej
z najskromniejszym krzyżykiem

to był
najautentyczniejszy
Nieznany Żołnierz
nie wiadomo gdzie i kiedy padł
miał głowę przestrzeloną i lewą nogę złamaną

włożono zwłoki do trumien
jedna w drugiej i trzeciej –
sosnowa cynkowa i z czarnego dębu

przewieziono Żołnierza do Katedry
a za Nim postępowały
jako symboliczna rodzina
dwie matki dwie wdowy dwie sieroty
po znanych poległych

pociąg poza rozkładami jazdy
zawiózł zwłoki do Warszawy
zatrzymywał się na wielu stacjach
i oddawano Nieznanemu
cześć

w Warszawie
pochowano Go

w chwili złożenia trumny w Grobie
na sygnał wystrzału armatniego
w Polsce
nastąpiła cisza

działo się
2 listopada 1925 roku

3 września 2004 roku
cisza się skończyła
warszawska gazeta
przedyskutowała naszą nową niewinność
po II Wojnie Światowej
chodziło o projekty rekonstrukcji
Grobu
po zmianie ustroju w 1945 roku
po zmianie ustroju w 1989 roku

pierwszy projekt pieczętowicie odtwarza
międzywojenną niewinność
dawnej zabudowy

drugi projekt otacza Grób
szklaną kolumnadą
i obok przewiduje
ultranowoczesny biurowiec

pisze pan M:
„oczywiście w takim miejscu
nie pasuje
nic nowoczesnego –
jedyne projekty, które powinny zostać zrealizowane
to te, które odtwarzają
bo my, generacja przedwojenna
jeszcze żyjemy”

pisze pan K:
„najciekawszy
jest projekt szklanej kolumnady –
przezroczyste zdające się unosić w powietrzu
szklane konstrukcje
o wiele bardziej przewidujące
przyszłość
niż odtworzona zabudowa”

miasto spośród projektów
wybierze zwycięzcę
przegrany będzie niewinny
zwycięzca niewinny
miasto niewinne
przyszłość niewinna
nie ma w tym winy ani ceremonii
takie czasy

dzisiaj każdy zabity na polu bitwy
jest znany
zlokalizowany satelitarnie
rozkodowany genetycznie

jeszcze po Pierwszej Światowej
kiedy się znało zabitego
czuło się winę

po Drugiej Światowej
kiedy się zna zabitego jak siebie samego
nie czuje się winy
wobec niego ani wobec siebie

Fotografia – Monika Ekiert-Jezusek